

Bomben och illusionerna

I flera länder har politiska partier i särskilda resolutioner uttalat sig för rustningsbegränsning och främst för förbud mot atom- och vätebomber. Hos oss har socialdemokraterna och folkpartiet gjort sådana uttalanden. Sålunda väddar folkpartiet till regeringen att verka för "en effektiv internationell överenskommelse om rustningskontroll och begränsning av rustningarna, innefattande bland annat förbud för användning av de mest ohyggliga förstörelsemedlen". Ungefär detsamma säger socialdemokraterna.

De senaste experimenten med vätebomben har ökat människornas oro inför de nya vapnen, och det är väl förståeligt att partierna, måna om att utnyttja varje chans att vinna popularitet, framträder som förespråkare för nationernas ängslan. Men det finns starka skäl att hävda att de därmed satsar på godtrogenhet och illusionism. Är de framställda förslagen vettiga? Finns det någon som helst utsikt att genomföra dem? Blir svaret på dessa frågor, eller på en av dem, nej, ter sig resolutionerna uteslutande som propagandnummer.

Den första frågan skall här inte utförligt diskuteras. Uppenbart är emellertid att man med fog kan hävda en helt annan mening om de nya förstörelsemedlen. Det är, såsom senast generalsekreterare Hammarskjöld häromdagen i ett uttalande av sympatisk tydlighet förklarade, möjligt att just vapnens fruktansvärda natur kommer att avskräcka från krig och därmed på långt sikt främja freden. Och det är ostridigt att USA:s försprång i fråga om dessa vapen är den bästa garanti vi nu har för både freden och friheten. Kan någon demokrat önska att dessa vapen nu avskaffas och att på detta sätt en väldig stimulans ges åt den ryska expansionslystnaden?

Frågan om ett förbud mot dessa vapen i förening med ett effektivt kontrollsystem kan tänkas bli genomfört är det ännu enklare att bestämt besvara. I år efter år har saken diskuterats i Förenta nationerna utan något som helst positivt resultat. Det kan sägas att misslyckandet beror på Rysslands vägran att gå med på kontroll (klart är att ett förbud utan kontroll är meningslöst eller farligt). Denna vägran är likväl från den ryska regimens synpunkt så starkt motiverad att det verkar absurd att just här rikta någon speciell kritik mot ryssarna. Ett ögonblicks eftertanke klargör den saken.

En effektiv kontroll av ett förbud mot atomvapen är på grund av den ringa skillnaden mellan civil och militär produktion ett oerhört företag. Enligt en amerikansk undersökning skulle hundratals ständigt verksamma inspektörer förordras för att kontrollera att en enda stor anläggning för atomenergi inte används för

tillverkning av atombomber. Ett kontrollsystem skulle innebära att en stor del av USA:s tekniker fick fungera som kontrollanter i Ryssland och omvänt. I varje fall i Ryssland, med dess genomförda stats-socialism, dess statsdirigerade opinion och dess totala undertryckande av undersåtarna, framstår ett sådant kontrollsystem som omöjligt. Att ryssarna inte vill gå med på det är förklarligt; att det skulle bli effektivt, även om det officiellt accepterades, är otroligt. Det skulle framtvinga en total omläggning av rysk politik och utgöra en uppenbar fara för den bestående regimen.

Men låt oss förutsätta det fantastiska att alla gick med på ett dylikt kontrollsystem. Hur skulle man göra om ett brott mot förbudet fastställdes? Om, såsom ryssarna hävdar, vetorätten inom FN skall

stå kvar i ett sådant fall, kan den brottsliga stormakten hindra ett fastställande av vad som skett eller i varje fall ett beivrande av brottet; hela systemet faller i spillror. Förutsätt då även det otroliga att Ryssland skulle gå med på vetorättens borttagande. Då har vi en världsregering, som utrustas med rätt att i alla stater namn och med stöd av alla lojala stater ingripa mot den felande. Denna världsregering måste rimligen vara försedd med maktmedel som bryter allt motstånd — eljest får vi sanktionsbeslut av samma skenbara art som under Nationernas förbunds tid — och kan alltså inte undvara de bomber som den förbjuder de enskilda staterna att tillverka.

En sådan världsstat är ett mål att sträva till; här har vi den enda ordning som med säkerhet kan hindra krig. Men låt oss, om vi önskar denna omvälvning, tala direkt om saken och inte komma förbi det väsenliga genom fördöjande resolutioner. Ingen konvention ålägger ens småstatspolitiker och småstatsskribenter en uppsyn av menlöshet i tidens stora frågor.